

החינוך והמנהל

מצוות הפרשה במשנתם של רבותינו 'החינוך' וה'מנחת חינוך'

בסייעתא דשמיא
גלין פ"ט | שנה ה' | פרשת חוקת, ה' תמוז תש"פ

עובדות ומעשיות, פלפול והלכה
סובבים והולכים סביב מצות השבוע
במשנתם של רבותינו החינוך והמנחת חינוך
מוגשים בשפה ברורה ונעימה

והשבוע סביב: מצות מי חטאת

בקיצע'ר

תמצית המצוה דלוי מתוך ספר החינוך

מצות מי חטאת

(מצוה שצ"ט)

המצוה: נצטוונו במשפטי מי החטאת, לערבב מים עם אפר הפרה ולהזות מהם על הטמאים לטהרם מטומאת המת שדבק בהם בימים משבעת הימים, וכי הם גם מטמאים אדם טהור המתעסק בהם. ונקרא בתורה 'מי נדה', שפירושו מי זוהר, והוא מלשון זריקה וכמו שכתוב בספר איכה (ג, ג): "וידו אבן ביי". וכן בימי טומאה אלו, זורקים אותם על הטמאים לטהרם מטומאתם!

המקור: בפרשתנו, פרשת חוקת מצונו בוראנו מצות פרה אדומה, ואת סגולתה, טהרתה והאין נעשית. גם מפורט כיצד מטהרים בה. מטומאת מת, ככתוב בתורה (במדבר יט, יז - יט): "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי. ולקח אזוב וטבל במים איש טהור וזהו על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר. וזהו הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וטמא ביום השביעי וכנס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב!"

ונטהר הטמא מטומאתו!

הטעם: טעמה כמוס וחתום!

וכמו שכתוב רבינו החינוך במצוה זו: "ומה נאמר במצוה זו וחוקת הפרה, פליאה נשגבה לא אוכל לה!"

ובמצות פרה אדומה (מצוה שצ"ז) כותב אכן רבינו במתק לישונו כך על שאף בכל המצוות הנו משתדל לכתוב טעמי המצוות "עם ההתנצלות שהמלאכה לחנך בה בני והנערים חבדיו ישמרו קל!"

עם כל זאת, כותב רבינו: "במצוה זו רפוידי, ואיך לפצות פי עליה כלל גם בפסוק. כי ראיתי לרבותינו ז"ל האריכו הדיבור בעומק סודה וגודל עניינה עד שאמרו (תנחומא חוקת, ו) שהמלך שלמה השיג לדעת בריבוי החכמה כל טעמי התורה, חוץ מזה, שאמר עליה (קהלת ז, כג): "אמרת אהממה והיא רחוקה ממני!" גם אמרו במדרש רבי תנחומא (שם, ח): "רבי יוסי בר רבי חנינא אומר: 'אמר לו הקב"ה למשה: 'לך אני מגלה טעם פרה אדומה, ולא לאחרים!"

ורבינו מגדיר את עומק אי פצחוה ופלאה: "ועתה אל יחשוב שומע שענין סודה וסדר חוקה הוא מהיותה מטהרת בהגיעה אפרה על גוף המטטה, שהרי ענין דבר זה ימצא לשאר הקורבנות בענין זהב והיולדת, שתשלום טהרתם בקרבן היא.

אבל עיקר הפלא לפי מה ששמעתי הוא על היותה מטהרת הטמאים ומטמאה העוסקים בשריפתה!"

ולאחמ"כ מנסה רבינו בכל זאת לכתוב רמז ושושר כלשהוא: "ואמנם כמה תרופות בעשבי האדמה ובאילנות, מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר בקי, מלאים סגולות בהפכים, יקרוו החמים ויחממו הקרים. ואילו ידענו מהות הנפש ושורשה ומחלתה ובריאותה, נבין באולי כי סגולת הפרה גם כן להחליף הנפש ולטמא בעסק השריפה. ואחר היותה אפר, תהפך מחלת הטומאה!"

אך למעשה הוא כותב: "וזה אינו ברור להשיג בענין כלום, אלא שחיבת הקודש, והחשק להשיג ידיעה בהנחת יד הקנה לכתוב!"

כך שנשאר טעמה סתום. אמרתי אחממה והיא רחוקה ממני!

מצוה זו נוהגת: בזמן הבית, בזכרים ונקבות, כשהם טמאי מתים, ונצרכים המה להזאת מי החטאת!

ספרי היסוד העוסקים במצוה זו: משינות מסכת פרה, ובמקומות מפורשים בש"ס. רמב"ם - בספר המצוות: מצות עשה ק"ח, ובידו החוקה: הלכות פרה אדומה ו' ט"ו.

מהיחודיות במצוה זו: המלאכה פוסלת בשעת המילוי. שאם בשעה שמילא אדם את המים לקידוש אפר הפרה, עשה בד בבד מלאכה נוספת, או אפילו רק הורה הוראה בשעה זו, נפסלו המים מלמשש כמי חטאת, והם כמי מערה ממש! (ראו גם מדור 'המנחה')

עצה טובה קמ"ל: בכל פעולה של דבר מצוה כל שהוא שאנו עושים בעולמינו זה, להתרכז אך ורק במצוה זו, לא בזולתה, וכל שכן לא בדברים אחרים של חבל וזעזוע רוח. וכמו שהמלאכה מים לפרה - אסורה עליו כל מלאכה, וזאת גם משום כדי שיתרכז אך במילוי המים והובלתם, על כן ליתנו לטול מוסר השכל לכל דבר מצוה, להתרכז אך בה ולעשותה על הצד הטוב ביותר, כראוי וכיאות למצוותיו של אבינו מלכינו!

מסתוריו של אלצפן!

ירושלים, ג'תרכ"ז

"מזל טוב" "מזל טוב"

נשמעו הקריאות מכל עבר.

השמחה ששמחו הכל בשמחתו של אלצפן שעה שנולד לו בן למזל טוב היתה עצומה ופורצת גבולות, כל ידידיו ומכריו התרגשו עמוקות לשמע בשורה טובה זו.

ולשום מה היתה השמחה כה גדולה, עצומה ומיוחדת יותר מהרגיל?

זאת משום שלאצפן זה הרבה בנות נולדו לו בלי עין הרע מעת חתונתו עם נעמה רעייתו, אך לבן זכר שימשיך את מורשתו ואת דרכיו, לא זכה עדיין. רבות התנחן והעתיר בתפילה קדם מרן בדשמיא שיעתרו לו ויפקד דברי שועה בבן זכר דעבדין רעותא דמרן דבשמיא. אך, אין. דבר הישועה לא נראה באופק המתקרב.

אכן כעבור הרבה שנים, לאחר אין ספור השתדלויות, תפילות ובקשות זכה אלצפן זה לחבוק בן זכר למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת. מה שהיה נראה בעיניו אך כחלום! לכן מה פלא שהשמחה איתה שחקים. הן לא בכל יום קורה כזאת!

בד בבד החל מיעדיעו להעניין אצלו איה יתקיים ה'שלום זכר' האגדי ברצותם להשתתף בו וליטול חלק בשמחתו העצומה ברנ ובתורה. אחדים התעניינו גם היכן תתקיים הברית מילה, מי יהיה הסנדק ובאיזו שעה.

אך ר' אלצפן גיבורינו לא ענה להם בבירור. ולכן קבעו המה לעצמם לעקוב אחרי המודעה שאלצפן ודאי יעמיד בלוח המודעות אשר בני כנישתא הדין. ואכן ביום חמישי העמיד אלצפן במרה מודעה בבית המדרש, וכאשר עברו הלפני באי בית המדרש, מכרזו ומידעו על פניו ובקוראם את המודעה, התסמנו מיד על פניהם אותות תמיהה מיוחדים, אשר החלפו כעבור דקות בודדות לאותות התפעלות והמרה והרכה.

ועיקר התמיהה וההתפעלות עלו על פניהם לנוכח הכתב במודעה המסוגגנת שהשלום זכר וברית המילה יתקיימו ב"חצרות אשר בירושלים" ברוב דיצה וחדווה ובהודאה כפולה ומכופלת.

הנוכחים שראו שהשמחות יתקיימו ב"חצרות אשר בירושלים" התפעלו ביותר על צעדו האמיץ והמקודש שאלצפן זה בחר על עתיד בנו יחידו מחמדו שנולד לו לאחר שנות צפייה ארוכים.

הקוראים בודאי תמיהים וגם נבהלים מה הם המה אותם החצרות אשר בירושלים. מהו הנידון סביבו? למה היה צריך ר' אלצפן לערוך את שמחתו דוקא במקומות אלו? ולמה נצרך כאן הקרבה מצידו?

אך כדי להבין את זאת עלינו לחזור בדמיונו אל הווי החיים בקרב תושבי ירושלים בזמן שביט המקדש היה קיים.

שכן בזמן שביט המקדש היה קיים, היה הווי החיים שונה לחלוטין מבמינו אנו, וראשית, היו המה הקורבנות והמנחות שהיו נכוחים במהלך החיים בצורה מובהקת ביותר. אך בעיקר היו אלה ענייני הטומאה והטהרה שהיו נוהגים בכלל ישראל כולם, כאשר בנגרות מכך מי שנוגע שהוא טמא, היו כולם מתרחקים ממנו ביותר, 'לבל יטמאו אף הם ממנו ח' (ששעמו מוכרז ?? ממש כקורונה בימינו...)

זאת ועוד, כשנטמא אדם בטומאת המת, היה צריך לחכות שבוע שלם, במהלכו היו מדים עליו ביום השלישי וביום השביעי את 'מי החטאת' - המים המקודשים עם אפר שריפת הפרה האדומה, שכפי שאנו נוכחים בפרשתנו ציווה עלינו בוראינו יתברך ויתעלה לשרוף את הפרה האדומה בשלימותה. ולאחר שריפת הפרה כהלכתה מגיע שלב מילוי המים, הובלתם וריקתם על הטמא. כאשר

מנחת חינוך הוא דבר המושך

כי זהו דבר המושך, ואין יכולים לזמוה, יש בה כוח גדול של החקריות והרעיונות!

היישר כוח בא על ההתחלה בלבד, על שהראיתם הדרך הטוב!"

(כ"כ מרן אדמו"ר מתיולדות אברהם יצחק שליט"א

בשיחת קודש לבחור ישיבה הגשתיפסם בקביעות בלימוד לפני התפילה בספר 'מנחת חינוך'.
הרה"מ פסח תשע"ג)

ומנילא אחר שכבר התחילו ללמוד 'מנחת חינוך' כבר אין צריכים להורות עוד,

